

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio II. Propositiones quinque discutiendæ circa Criminationes contra
Concilium Tridentinum factas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

omissum quidquam, ejus sapientiâ suppleretur; quod quidem & ita fecisse Concilii Turonensis Tertii Patres, ex ipsius sine haud dubie colligitur.

Notandum est præterea, id quod Concilium adjicit, ad insinuandam Regi moderationem quacum Statuta Episcopalia immutare debeat. *Neque enim dum offerimus, ignoramus, quantum Ecclesie Ministris tribuas, quam Religiosus sis in tractandis Ecclesie Decretis, quam diligenter in mentem tuam introspicias, & perconteris te ipsum; antequam de Ministrorum Dei Statutis aliquid existimes immutandum.*

Redeamus ad promulgationem Tridentini à Synodo Turonensi exoptatam, perinde atque à pluribus præcedentibus laudatis. De eo fit etiam sermo in Instrumento convocationis, his verbis. *Opportune admodum Tridentina Synodus prævio Spiritus Sancti instinctu, & ductu, laescenti propemodum Ecclesiastica Disciplina occurrerat, manumque porrexerat auxiliarem, si Sacrosanctis illius Decretis, hanc retineri & fulciri, ut spes erat, licuisset. Quandoquidem verò nunc is est rerum Gallicanarum status, ut cæteris de causis nobis incognitis hoc tam præstandi Concilii remedio, nos liberè perfrui nondum permittat &c.*

CAPUT XIX.

CONCILIUM AQUENSE 1585.

Juxta exemplum Concilii supra laudatum Synodus Aquensis testata est, se exoptare, ut Tridentinum in Regno promulgatum fuisset, atque unanimi voto statuit, Regi supplicatum iri, ut hanc publicationem permitteret &c.

Illud imprimis ab hac Synodo unanimi consensu decretum fuit, ut à Christianissimo Rege nostro humillimis precibus eslagitaremus, ut, pro sua singulari pietate, Tridentinum Concilium, quo labenti Reipublica Christiana accuratissime subvenitur, promulgari juberet; interim verò dum hujusmodi promulgationem speramus & expectamus, de Fratrum nostrorum Coepiscoporum consensu, eorumque, qui huic Synodo interfuerunt consilio; tum quod Episcopi ipsi in sua quisque Diœcesi pro sua conscientia exoneratione, omnia, quoad ejus fieri potest, ad ipsius Concilii Decretorum præscriptum dirigant, & moderentur, tum hæc quæ sequuntur, pro temporum necessitate & nostra Provincia statu . . . statuere duximus.

Verba hæc partim ex Synodis Rhotomagensi & Rhemensi sumpta sunt; ut facile patebit ei, cui illas conferre vacabit. Quod Aquensi peculiare est, incipit ab his verbis. *Tum quod Episcopi &c.* Circa quem locum notandum est, quod ibi dicitur, nempe Episcoporum conscientiam astringi, ut Diœceses suas regant juxta Decreta Tridentini, restringendum esse ad Decreta, quæ Rex observari sinxit, qualia præsumebantur esse ea, quarum Executionem Synodi præceperat, Rege nullatenus intercedente, & ea, quæ Constitutio Blesensis adoptarat.

CAPUT XX.

Cur Concilia RHEMENSE an. 1564. BURGIGALENSIA 1583 & 1624. TOLONANUM 1590. & NARBONENSE 1609. nihil dicant de solemnibus publicationibus Tridentini in Gallia Universa?

Cum non habeamus Instrumentum convocationis neque Instrumentum publicationis, neque omnia Statuta Synodi Rhemensis an. 1564. liquidò affirmare non possumus, hanc Synodum fluivisse circa publicationem Tridentini, quia illius mentio forsitán facta est in Actis, quæ intercederunt.

Quoad reliquas, credibile est, eorum silentium provenire, vel ex eo, quod ratæ sint, inutiliter eam

Tom. I.

postulatum iri; quia nulla erat ejus impetranda spes: vel ex eo, quod existimaverunt conversis per Constitutionem Blesensem an. 1579. & Edictum Melodunense 1580. in Leges Regias; præcipuis Tridentini Decretis, illam publicationem omitti posse, maxime, cum Rex sineret Episcopos procurare in suis Diœcesibus Executionem aliorum Decretorum Regulis Regni non repugnantium.

SECTIO II.

PROPOSITIONES QUINQUE

Discutienda circa Criminationes contra Concilium Tridentinum factas.

PROPOSITIO I.

An Clausulâ, *salva semper in omnibus Sedis Apostolica auctoritate*, quæ legitur in fine Præfationis. *SESS. VII. de Reform. & Clausulâ, salva semper Sedis Apostolicæ auctoritas sit, & esse intelligatur*; quæ legitur *Cap. 21. SESS. XXI. de Reform.* Concilium omnia Decreta sua circa Disciplinam mero Pontificis arbitrio submitteret & dimiserit.

Varium genus est personarum, quæ contendunt, Concilium his Clausulis universa Decreta sua circa Disciplinam, arbitrio mero Pontificis subjecisse, ita, ut hic adjicere, diminuire, immutare quidvis pro lubitu possit, atque in omnibus agere, tanquam illa Decreta non existerent. Eæ omnes innituntur sensui apparenti verborum, quæ Pontificiam auctoritatem super illa Decreta extollere videntur; sed, quamvis illarum communis sit sermo, earum tamen momenta valde discrepant. Aliæ sic loquuntur, ut criminentur, & elevent Tridentinum; quales sunt Hæretici, qui præfatis Clausulis utuntur in memorato sensu, ut probent Concilium nihil fecisse, nisi quod Pontifici placeret: undè concludunt, illius Decreta non habere aliam auctoritatem, quam Pontificis, à quo profecta sunt.

Inter cæteros, qui Clausulis eundem sensum tribuunt, alii ad assentationem loquuntur, alii ob quæstum, plurimi ex utraq; causâ, quos inter forsitan reponendi sunt Officiales Romanæ Curie, qui spes eò majores concipiunt, quo magis auctoritatem Domini sui extollunt; eorum præterea Officium honorabilius evadit: ii verò, qui ad gratiarum distributionem propositi sunt, vel ad earum expeditiones, indè occasionem amplificandæ potestatis suæ arripiunt. Alii denique in hanc interpretationem labuntur, ob desiderium Dispensationum; quarum indigent, vel indigere possunt, sive pro seipsis, sive pro aliis personis sibi caris.

Magni igitur interest hanc Clausulam exponere, quod pluribus modis fieri potest, 1. Cum eo conferendo alia Decreta Concilii. 2. Per verba Clausulæ. 3. Per circumstantias celebrationis, aut durationis Concilii. 4. Per Textus Juris, quod antea obrinebat, atque observabatur.

Duo sunt in Concilio Decreta, quæ maximè idonea videntur ad exponendam Clausulam. Primum est in *SESS. VII. de Reform. Cap. 6.* Concilium decernit, ut deinceps nullæ uniones fiant, nisi ex legitimis aut rationabilibus causis, coram loci Ordinario, vocatis, quorum interest, verificandis, nisi verò sic factum fuisse constiterit, ut uniones per subreptionem obtentæ præsumantur; ac præterea viribus omnino careant: adjicit tamen, *nisi aliter à Sede Apostolica declaratum fuerit.* Porro, Clausula hæc multum accedit ad propositam, nec ab eâ nisi verbis discrepat. Verus itaque sensus Clausulæ, *salva sit Sedis Apostolicæ auctoritas,*

toritas, alius non videtur, quam si Pontifex validis ex rationibus expedire ducat, ut ab observatione Decretorum Concilii cesset in quibusdam circumstantiis, Concilium tunc libenter consentire, ut Pontifex illa non observet, in iis circumstantiis, quia Pontifex magis quam alius Episcopus habet jus dispensandi à Decretis Conciliorum Generalium, cum sit Caput Universalis Ecclesiae, quam illa representant.

Aliud Decretum Tridentini, cuius ope Clausula illustrari potest, est in Sess. XXV. de Reform. sicut illa ipsa Clausula, respicitque observationem Canonum, & modum ab iis dispensandi. Primò dicitur existere Casus legitimæ dispensationis, quorum unus est utilitatis communis circumstantia, sed magnopere cavendum esse, ne frequentiores sint dispensationes, neve potius ad exemplum quam electione fiant: quia sic introducitur contemptus Legum: tùm adjicitur, *sciant universi sacratissimos Canones ab omnibus exactè, & quoad fieri potest, indistinctè observandos. Quod si urgens, iustaque ratio, & major quandoque utilitas postularent, cum aliquibus dispensandum esse, id causâ cognitâ, ac summâ maturitate, idque gratis à quibuscumque ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum, aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur.* Verba hæc, ab omnibus indistinctè, à quibuscumque, singularem attentionem requirunt; nam hæc locutiones generales junctæ rationibus è Jure Naturali petitis & relatis in Præfatione Decreti, respiciunt Pontificem, perinde atque alios Episcopos, ostenduntque, Concilium non potuisse velle subjicere Decreta sua mero Pontificis arbitrio; sed voluisse tantum declarare, quòd Pontificis potius quam alterius cujusvis munus esset, interpretari & dispensare Decreta ab ipso condita, quia hic primum gradum obtinet in Ecclesia Universalì, quam Concilium Decretorum Auctor representat.

Ergò, si de Clausulâ judicium feratur ex laudatis Decretis, valdè credibile est, eam nihil aliud esse quam testimonium reverentiæ Sedis Apostolicæ debite, quæ Sedes cum sit omnium prima, æquum est, ut majorem præ cæteris potestatem habeat in Leges Ecclesiæ Universalis.

Nec dispar erit judicium, si attendamus ad verba Clausulæ; neque enim dicitur, *salva sit Sedis Apostolicæ voluntas, sed salva sit Sedis Apostolicæ auctoritas.* Enimverò Concilium Generale, cui aderat Spiritus Sanctus non minùs justitiæ, quam veritatis Spiritus & Regula, tam immodicè assentari Pontifici non poterat; quippe sic illi tribueretur dominatio Principum Gentium, quam Christus Ministris suis expressè interdixit, quæque in eo sita est quòd juxta merum arbitrium suum regant, jubendo, non quòd æquum est, sed quòd sibi placet. *Quod libet, licet,* aiebat unus ex illis amplioribus Principibus: eo pacto Pontifex in Deum muratus esset; soli enim Deo competit, ut omnia juxta voluntatem suam ordinare possit, qui nihil velle potest nisi quòd justum est, nec recedere potest à Lege æternâ, primâ omnis justitiæ Regulâ.

Quoad circumstantias celebrationis Concilii, è quibus inferri potest quòd sua Decreta mero Pontificis arbitrio subjicere non intenderit, plures sunt, quæ mereantur, ut paululùm consistamus. 1. Est, quòd partim convocatum fuerit ad reducendos Hæreticos, & in gremium Ecclesiæ revocandos, idcirco multoties invitati fuere ad conveniendum, imò enixè rogati; quòd, ut illis suaderetur, polliciti sunt iis Patres fore, ut benignè audirentur, iisque omnem securitatem obtulerunt. Porro, Concilium ignorare non poterat, quòd attribuendo Pontifici imperium absolutum, ejusque mero arbitrio temperatum, removerentur Hæretici à reditu ad Ecclesiam, quia questi erant, quòd Pontifices Ecclesiam regerent despoticè, & declaraverant hoc unam esse è separationis suæ causis. Proindè, vel Concilium non egisset consequenter ad propositum suum, vel nulla est probabilitas, quòd mero Pontificis arbitrio Decreta sua

subjicere voluerit. Eandem ob causam dici nequit, Concilium locutum fuisse tamquam id ipsa id voluisset; nam quoad hoc, agere & loqui non multum discrepant. Sanè, longum est discrimen inter exceptionem auctoritatis Pontificiæ, quam fecit Concilium, & exceptionem voluntatis, quam Concilium non fecit; quia nedùm voluntas sit regula auctoritatis, voluntas juxta auctoritatem ordinare debet, hæc autem secundùm Canonum rationem temperanda est, cum nihil Pontifici liceat, nisi quòd rationabile est. Aliæ circumstantiæ, è quibus inferri potest Concilium Decreta sua mero Pontificis arbitrio dimittere noluisse, sunt, quòd multos labores magno personarum numero importaverit, in itineribus, sive ad Tridentum, sive ad Bononiam, sumptusque immensos, tam in itinere, quam in mansionibus: quòd plurima opera adhibita fuerit ad discutiendos abusus, qui reformandi erant, majorque ad inveniendâ remedia congrua: quòd multæ magnæque difficultates superandæ fuerint, sive quoad convocationem, sive quoad translationem, vel continuationem, sive circâ conclusionem, ita, ut octodecim anni in his gerendis insumpti fuerint. Porro, quænam veri species esse potest, quòd Concilium uno momento tot annorum opus destruire voluerit, profusè inutiles reddere tot labores, sumptus, operasque; hoc tamen verum esset, si de subjiciendis arbitrio Pontificio Decretis suis cogitasset.

Nam, si, post hæc Decreta, Pontifex agere possit quasi facta non forent, quis esset fructus tantarum operarum, atque impensarum ad ea conficienda adhibitarum; jamverò præ hæc interpretationi non solum resistunt alia Concilii Decreta, adversaturque vis ipsa verborum, non solum excluditur per circumstantias celebrationis & durationis ejus, & quia irritam evaderet Concilium, sed etiam destruitur per Juris antea vigentis Textus.

Constat, quòd Concilium Tridentinum hæc Clausulâ noluerit augere Pontificiam auctoritatem; nam Sedis Apostolicæ auctoritatem excipit tantum; & præterea, ex compluribus ejus Decretis apparet, quòd illam notabiliter diminuat; qualia sunt omnia, in quibus derogat Exemptionibus, & Privilegiis, quæ Clericos aut Regulares ab Episcopali Jurisdictione substractos, immediatè subjecerat Pontifici, talia sunt omnia, quæ partim abrogant Reservationes Casuum Absolutionis aut Dispensationis ad Pontificem & Reservationes Beneficiorum ad eundem.

Ex hoc Principio sequitur, Concilium Decreta sua mero Pontificis arbitrio submittere noluisse; hoc enim fieri non poterat, nisi tribuendo illi novam potestatem omnes ejus prætentiones excedentem. Quòd facillè probatur per varios Canones Corpori Juris insertos.

Priores sunt ii, qui docent, Canones debere confici ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, & consequenter debere conservari & observari, quamdiù alterutra requirit; hinc enim sequitur, Concilium Tridentinum, quòd Decreta sua ob Ecclesiæ necessitatem utilitatemque condidit, velle non potuisse illa mero Pontificis arbitrio submittere, sed solum consentire, ut illa commutaret, vel ab iis dispensaret, cum utilitas, vel necessitas id postulerent. *Can. 2. Dist. IV. Cap. 1. Sess. XXIV. de Matrim.*

Idem dicitur ex Canonibus, qui dispensare prohibent extrâ Casum urgentis necessitatis, aut evidentis utilitatis Ecclesiæ, circa Leges, quæ ad ejus regimen spectant, & bonum commune. Hoc autem notabile est in his Canonibus, quòd plerique excerpti sint ex Epistolis Pontificum, qui ex animo suo loquentes, dicunt, se dispensare non posse extrâ illos casus *Cap. 20. 23. de Elect.* Ipsi ergo agnovērunt, Canones arbitrio suo mero non subjacere. Quis autem post Confessionem publicam ad eò expressam, suspicetur, Concilium voluisse mero illorum arbitrio Decreta sua committere.

Quando Concilia quosdam Canones præcedentes abro-

abrogaverunt, declaraverunt, id se facere, quia perniciosi illi evaserant, atque ita significaverunt, futurum fuisse, ut illos conservassent; posito quod necessitas vel utilitas duravisset. Ex eorum numero est Tridentinum Sess. XXIV. Cap. 2. de Matrim. ubi quosdam gradus spiritualis Cognationis, Honestatis publicæ, & Affinitatis, per viam illicitam abrogat, & declarat, eos subsistere diutius non potuisse, quia salus animarum periclitaretur. Concilium Lateranense similiter locutum est, reducendo ad Quartum Gradum impedimenta Consanguinitatis & Affinitatis; quæ antea ad Septimum porrigebantur. Cap. 8. non debet de Consanguin. Valde igitur abfuit, ut Concilia hæc arbitrarentur, Canones subijci debere mero cuiuscumque hominis arbitrio. GRATIANUS Cap. 25. Quæst. 1. agendo de potestate concedendi Privilegia contra Jus Commune, multa refert testimonia Pontificum declarantium, se teneri ad observandas Leges, à suis Prædecessoribus factas, sibi que non licere eis derogare: illa autem multipliciter exponens, affert. 1. Interpretationem docentium, Pontificem Dominum esse Canonum, sicut Christus fuit Dominus Legis Mosaicæ: & cum illis dicit, Pontificem non magis subiacere Canonibus, quam Christus Legi Mosaicæ obnoxius erat; Cùm tamen Christus illi Legi paruerit ad præbendum Exemplum, similiter Pontifices Canonibus obtemperare eodem animo.

2. Ad eorum Officium pertinere, ut illos interpretentur, quemadmodum pertinet, ut eos conficiant. Proindeque in omnibus Canonibus unam horumce trium Clausulam subintelligi. 1. Nisi contrarium præcipiat aut permittat Ecclesia Romana. 2. Salvo tamen in omnibus Ecclesiæ Romanæ jure. 3. Salvâ tamen in omnibus autoritate Sedis Apostolicæ: Hanc interpretationem sequens concludit, Ecclesiam Romanam posse Privilegia contra Canonum tenorem concedere, ita tamen, ut æquitati semper consulat. Valet ergo, ut ex præmissis colligitur, Ecclesia Romana suis Privilegiis quoslibet munire, & contra Generalia Decreta, quodam speciali beneficio indulgere: considerata tamen æquitatis ratione, ut, quæ Mater est justitiæ, in nullo ab ea dissentire videatur. Itaque, quamvis ergâ Sedem Romanam nimium studiosus longè abfuit, ut putaret; Canones mero Pontificis arbitrio subijci, sed è contra Pontificem ipsum illorum Canonum rationi obnoxium esse existimavit.

Cùm igitur De veti, Decretaliumque Doctrina sit, Pontificem non esse Dominum Canonum, quibus pro arbitrio abutatur, nulla est veri species, quòd Synodus Tridentina eorum Librorum tam perita, Decreta sua mero Pontificis arbitrio submittere voluerit. Itaque, firmum ac certum stat multum abesse, ut Tridentinum Decreta sua Pontificis voluntati committere intenderit per Clausulam, Salvâ autoritate Sedis Apostolicæ. Hanc illi mentem tribuendo, accusaretur illud. 1. Sibi contradicere. 2. Clausulæ verba malè intellexisse. 3. Contra finem præcipuum convocationis suæ egisse. 4. Octodecim annorum laborem pessumdare. 5. Evertere jus antiquum quod restaurare studebat. Undè sequitur, impossibile fuisse, ut talem voluntatem habuerit, quia conciliari nequit cum speciali Spiritus Sancti auxilio Concilii Generalibus promisso, quod ab his omnem erroris labem nec non injustitiam ab errore provenientem avertit. Immo videtur, quod hac Clausula, Salvâ sit & esse intelligatur Sedis Apostolicæ autoritas. Concilium declaravit solum potestatem Pontificis ergâ Concilia Generalia: scilicet eum, qui his Conventibus præest, maximam habere potestatem debere in Executione Decretorum ipsorum; idèque horum esse primum interpretem, primum dispensatorem & primum Judicem disceptationum, quæ eorum occasione nascuntur.

Obiter quæri posset, quanam sit origo Clausulæ prædictæ; anque illa subintelligi debeat in Canonibus

Tom. I.

Conciliorum vetustiorum? Quoad priorem quæstionis partem, dicimus, Pontifices hujus Clausulæ Autores esse; nam monumentum vetustius, in quo reperitur, saltem verbis æquipollentibus, est Epistola Innocentii I. ad Vitervium Archiep. Rothomag. Cap. 10. Decret. ejus. 2. Codice Dionysii Exigui. Si quæ autem causæ vel contentiones inter Clericos tam Superioris Ordinis, quam inferioris fuerint exortæ, ut secundum Nicenam Synodum congregatis ejusdem Provinciæ Episcopis, negotium terminetur, nec alicui liceat sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Ecclesiam nutu divino gubernant ad alias convolare Provincias. Hæc Clausula, sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, idem profusus sapit quod hæc, Salvâ Sedis Apostolicæ autoritate; nam, in re, de quâ agitur, præjudicium Ecclesiæ Romanæ inferre, & Sedis Apostolicæ autoritatem lædere, unum atque idem est.

Cùm unusquisque in sua causa suspectus sit, quia nullus amore sui ipsius caret, hujus origo Clausulæ minimè ipsi favorabilis est, quia metuendum est, ne Pontifex autoritatis suæ nimis studiosus sibi jus ad se non pertinens attribuerit.

Quoad alteram Quæstionis partem, ea definita videtur per Epistolam Concilii Carthaginensis ad Cælestinum Pontificem circa an. 423. ibi enim Nicæni Concilii Canone ab Innocentio commemorato utitur, ut probet, non licere Episcopis à Judicio Episcoporum Africa provocare ad Pontificem, & sic significat, se putavisse Clausulam, Salvâ Sedis Apostolicæ autoritate, non subintelligi in Canonibus Concilii Nicæni, qui jubent, ut negotia in Provinciis conficiantur. Idem colligitur ex Can. 28. & 125. Ecclesiæ Africanæ, quorum ultimus è Concilio Carthag. ann. 419. sumptus est. Uterque appellationes transmarinas prohibet, quo nomine intelligit eas, quæ ab Africa Romam deferbantur, constat enim à Conciliis Africæ nusquam aliò fuisse provocatum, quam Romam, & credibile est, hos Canones factos fuisse ad abolendas appellationes, quæ extra Africam deferri cæperant, quoniam Leges, ut plurimum, fiunt, ut malis præsentibus medeatur.

PROPOSITIO II.

Circa Criminationes contra Concilium Tridentinum factas.

An Clausula, Proponentibus Legatis, diminuat autoritatem Decretorum Concilii Tridentini?

Atendum est ultrò, nonnihil invidiæ præ se fert Clausula hæc, quia ostendit, Legatos reservavisse sibi jus proponendi argumenta, quæ in Synodo discutienda erant; hæc autem reservatio pluribus nominibus odiosa est. Ea enim auferebat Episcopis jus, quo in Conciliis præcedentibus frui erant, ut agnoscit Concilium Sess. XXIV. de Reform. Cap. 21. declarando, mentis suæ non fuisse, ut ex prædictis verbis solita ratio tractandi negotia in Generalibus Conciliis ullâ ex parte immutaretur; ne cuiusvis juri in posterum detraderetur.

Præterea, Clausula hæc pessimos habere effectus poterat, quia Episcopis eripiebat libertatem conficiendi Definitiones, seu Decreta, quæ utilia, vel etiam necessaria duxissent.

Verùm, licet Clausula hæc & reservatio magis odiosa essent, nusquam tamen inde sequeretur, eas aliquid ab autoritate Decretorum Tridentini detractum ire.

Nam 1. Clausula hæc usurpata fuit solum Sessione XVII. quæ sub Pio IV. prima est. Itaque, Sessionum præcedentium Decretis, quæ majorem atque insigniorem Definitionum Tridentini partem continent,

O 2

nocere

nocere nequit. 2. Quoad Decreta subsequētia, Clauſula, de qua agit, eorum autoritatem diminuere non potuit; quia manſit libertas diſcutiendi argumenta à Legatis propoſita, nec non opinandi. Patrum numerus indè minor factus non eſt.

Quod ſi dicatur, futurum fuiſſe, ut duo inter alia Decreta condita non fuiſſent, ſi Episcopi habuiſſent jus proponendi. 1. Id, quod Sedis Apoſtolice autoritatem in omnibus Decretis Diſciplinæ excipit. 2. Id, quo ſtatuitur, ut à Pontifice poſtuletur confirmatio geſtorum omnium, tam circa Dogma, quam circa Diſciplinam; quia de his cogitatum non fuiſſet, ſi quæſtiones de Superioritate Concilii ſupra Pontificem, deque huius fallibilitate motæ fuiſſent; ut accidifſet, niſi reſervatio prædicta obſtitifſet: facilis eſt reſponſio, nempe, quod nunquam eventurum fuiſſet, ut Legati ſincerent ejuſmodi quæſtiones agitari, ſed potius Concilium devolviſſent, quam iis conſenſiſſent, ac, licet agitata fuiſſent, defini non potuiſſent, quia omnes Episcopi Italici Pontificis partes amplexi fuiſſent; cæteri verò adverſas; itaque nedum Concilii ſententia concordis vel unanimis fuiſſet, magna extitifſet diſcordia.

PROPOSITIO III.

Diſcutienda circa Criminationes contra Concilium Tridentinum factas.

An qualitas Delegati Sedis Apoſtolice, quam Concilium toties Episcopis attribuit, ipsis injurioſa ſit?

AD cognoscendum, an qualitas hæc Episcopis injurioſa ſit, duo ſunt attendenda; 1. An titulus Delegati Episcopos honore afficiat. 2. An idem titulus ignominioſus fiat Episcopis, in iis Caſibus, quos Concilium indicat; nam qualitas Delegati Sedis Apoſtolice injurioſa eſſe nequit, niſi ratione tituli ipſius, vel ratione negotii, circa quod illa Episcopis attribuitur.

Superioritas Pontificis in Episcopos nimis nota eſt, ut dubium eſſe poſſit, quod Episcopis honorabilis ſit qualitas Delegati Sedis Apoſtolice; hæc de cauſa Episcopi ſemper hunc titulum ſimilesve ambierunt; eum læti receperunt, vel Pontifex indulſit, ut benevolentia ſua notam inſignem. Scimus quanti facti fuerint Metropolitanæ Theſſalonice & Arelates, idcirco ſolum, quod Vicarii Apoſtolici eſſent. Scimus quantoperè Archiepiscopi Cantuarienſes laboraverint, ut qualitatem Legatorum natorum Sedis Apoſtolice adipiſcerentur & conſervarent; nec minus notum eſt in quanta exiſtimatione verſati fuerint Archiepiscopus Rhemenſis & Abbas Vindocinenſis ob ejuſdem tituli poſſeſſionem. Eadem de cauſa etiamnum in Cauſis Majoribus commiſſiones Sedis Apoſtolice gratulabundi Episcopi accipiunt; quales ſunt Commiſſiones faciendi inquiſtitionem neceſſariam ad Canonizationem Sanctorum, vel ad erectionem Episcopatum, Metopolium, Primatiarum. Cæterum, quo pacto qualitas Delegati Sedis Apoſtolice Episcopis injurioſa eſſe poſſit? An ignominioſum eſt membris Caput ſuum repræſentare, vel Fratribus primogeniti ſui vice fungi, & jura primogenituræ poſſidere? Porro, Episcopi Delegati Sedis Apoſtolice membra ſunt, quæ Caput, Fratres ſunt, qui primogenitum valde præcellentem repræſentant. Super eſt igitur, ut qualitas Delegati in ſeipſa ſpectata Episcopis injurioſa non ſit.

Sed fortè ignominioſa eſſet ob negotium. Duplex poteſtas Pontifici comperit; duplex quoque negotiorum genus delegare poteſt. Sanè, Pontifex eſt Episcopus, eſt Episcoporum Caput. Quatenus Episcopus, habet poteſtatem cum aliis Episcopis communem; quatenus Caput Episcoporum, is habet poteſtatem propriam. Utrique poteſtati ſuum reſpondet nego-

tium, vel materia. Poteſtati communi, Materia communis; Poteſtati propriæ, Materia propria. Materia propria in cauſis majoribus ſita eſt; ex majoribus autem aliæ ſunt tales Jure Divino; aliæ tales ſunt Jure Humano tantum, ſcripto, aut non ſcripto.

Pontifex Episcopis ſuperior eſſe nequit Jure Divino atque Humano, niſi habeat poteſtatem propriam & ſua Superioritati congruam. Porro, ſi delegando committat res ad poteſtatem propriam pertinentes, oportet, ut delegatio ſit honorifica ergà Delegatum, cum fiat particeps poteſtatis ſui Superioris.

Enimverò, inquiet aliquis, Delegatus particeps ſit poteſtatis delegantis, & delegatio à Pontifice facta transmittit poteſtatem Episcopali ſuperiorem; ſed, eſto quod magnum ſit jus tranſmiſſum, modus, quo illud transmittitur, quoque executionem forti debet, ignobilior eſt; nam delegatio ſpeciem habet præcepti, & licet præcipienti honorificum ſit præceptum, eum, cui præcipitur, deprimit. Præterea poteſtas, quam delegatio impertitur, eſt ſolum poteſtas executionis, quæ quodammodo ſervilis eſt.

Qui ſic loquuntur id ignorant, de quo agit; nam delegatio non ligat; hæc acceptari, vel repudiari poteſt: aliundè verò omnis Delegatus non eſt merus executor; nam quibusdam committitur cognitio & judicium negotii; & quamvis in caſu propoſito Delegatus eſſet merus executor, nihilominus delegatio honorifica eſſet etiam Episcopis; namque, inter res ad poteſtatem propriam Pontificis pertinentes, & de quarum executione agit, nullæ ſunt, quæ delegentur Episcopis, idè quod Pontifice dignæ non ſint, ſed quia melius geruntur ab Ordinariis, qui in loco ſint. Quod ſi agatur de rebus, quas Episcopi æque ac Pontifex facere poſſunt, ſed quæ Sedi Apoſtolice reſervata fuerunt propter neceſſitatem vel utilitatem, itemque ob reverentiam illi debitam hoc in caſu dubitari poteſt, an delegatio ſit honorifica Episcopis, & in hoc ſolo caſu difficultas ſita eſt. Omnibus tamen ritè diſcuſſis ac perpensis, videtur nobis, quod etiam illis in rebus qualitas Delegati Sedis Apoſtolice non ſit ignominioſa Episcopis; nihil enim ad Pontificem reſervatur, quod à Pontifice fieri indignum ſit; quod autem Pontifice dignum videtur, dedecere non poteſt, eos, per quos Pontifex, tanquam per Delegatos, id fieri procurat; quod deleganti eſt honorificum, turpe Delegato non erit.

Sed urgent. Fatendum eſt, quod in illis rebus delegatio non poteſt eſſe ignominioſa ob qualitatem rerum delegatarum, non ſolum quia dignæ Pontifice judicantur, ſed etiam quia ad Episcopalem poteſtatem pertinent; ſed negari non poteſt, quin modus illas res faciendi ignominioſus ſit Episcopis; ubi enim conſiciunt quatenus Delegati, id quod valent tanquam Ordinarii, faciunt, ut Servi id quod valent, ut Domini: à Pontifice habere ſe fatentur id, quod à JESU CHRISTO acceperunt; ſui ipſorum Patrimonii donatarum ſunt: denique ſimiles ſunt Dominis, qui Feudum liberum in Feudum ſerviens commutarent.

Huic objectioni facilis eſt reſponſio; nam 1. In delegatione Pontificiâ, nihil tam vile eſt, ut Delegati munus officio ſervi ſimile evadat; imò cuncta ſunt nobilia, modus agendi, & actio ipſa. Equidem Delegatus alieno nomine agit; ſed hoc eſt nomen Superioris, quem repræſentare glorioſum ſit. Hac in re omnis poteſtas à Pontifice profecta, aliquid à gloriâ ejus, à quo manavit, participat. In Eccleſia alius non eſt Dominus, quam DEUS PATER, JESUS CHRISTUS Filius ejus, & SPIRITUS SANCTUS utriusque vinculum. Miniſtri Sacri ſunt meri Diſpenſatores, tam primus, quam noviffimus.

Cum igitur Episcopus agit quatenus Ordinarius, non agit, ut Dominus; ſed tanquam unus ex præcipuis Diſpenſatoribus, qui ſuo nomine agit; cum verò facit, ut Delegatus, id quod poteſt quatenus Ordinarius; tunc honori unius præcipui diſpenſatoris accedit honor repræſentandi primum Diſpenſatorem.

Hoc

Hoc in casu potestas delegata non deprimit potestatem ordinariam; sed eam extollit, si non auget ipsam, saltem eam spectabiliorem facit. Actio Episcopi, qui facit tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ, id quod jam poterat quatenus Ordinarius, duplici auctoritate pollere videtur, Pontificia & Episcopali, quamvis sola potestas Episcopalis agat. Malè interpretatur Titulum Delegati Sedis Apostolicæ Episcopis attributum, quisquis putat illum destruere propriam illorum potestatem; nisi hæc subsisteret, an ad Metropolitanum appellaretur ab Episcopo, qui iudicat tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ? An Congregatio Cardinalium declaravisset auctoritatem Episcoporum, qui agunt, ut Delegati Sedis Apostolicæ, non idcirco minus ordinarii esse? Quis jam audeat dicere, Episcopum, qui facit ut Delegatus id, quod valet tanquam Ordinarius, agnoscere, se tenere à Pontifice id, quod à Christo accepit; hoc enim supponit, Prælatum, qui agit ut Delegatus, desinere agere prout Ordinarium, & potestatem delegatam succedere ordinariæ. Sed quamdiu delegata huius erit accessoria, jure affirmamus, Episcopum, in casibus, ubi utraque locum habet, honorare, & Christum, qui fons est potestatis suæ, & Pontificem, à quo partem ipsius recuperavit: Jam verò ad illud veniamus, quod Episcopum, qui facit tanquam Delegatus id, quod potest tanquam Ordinarius, dicitur fieri Donatarius patrimonii sui: Esto hoc verum esset, quid inde mali exurgit? An minus est efficax medium, quod ille suppetit ad tollendos abusus à Diocesi suâ? Quenam esse debet cura Episcopi, nisi salus animarum ipsi creditarum? Nonne præstat, ut eas animas sanctificet tanquam Delegatus & Ordinarius, quam, illam qualitate respicendo, omni facultate excludatur: potestatem suam possideat, tanquam patrimonium suum, vel tanquam alterius donum; prorsus utrumque æquè conducit ad finem, quem intendere debet. An metuendi locus est, ne Titulus Delegati incommodum aliquod Episcopo importet, vel, ne idem titulus prætextum suppeditet Pontifici, quo utatur, ad eripiendum id, quod restituit? Talibus prætextibus indigni olim, ut omnem illam potestatem ad se traheret? Cur illi necessarij fierent, ad illam retrahendam? An modus eam possidendi Episcopos in illius possessione magis confirmavit?

Adiicimus, non solum omne incommodum præsens ac futurum abesse; sed etiam hinc aliquid boni inesse; nam potestas exercita sub titulo Delegati Sedis Apostolicæ magis honorifica evasit, quam quod antea exercebatur à Pontifice tanquam potestas ipsi propria: Cum autem titulus Delegati in memoriam reducat eam dignam visam fuisse, quæ Pontificis propria fieret, oportet, ut eo sensu delegatio honorifica sit. Superest ex objectione, quod potest tanquam Ordinarius, si similem se faciat Domino, qui Feudum liberum in serviens mutaret; sed claudicat comparatio, quippe, ut illa valeret, requireretur; ut pro titulo Delegati aliquid præstaretur Pontifici, sed cum ille gratis detur, dici nequit Episcopum, qui illum accipit, servitio subicere id quod accipit, nisi contendatur ultra quod potestas accepta sub hoc titulo, servitio subiciatur, agnoscendo in ejus receptione, eam à Pontifice ad Episcopum transire, sed in hoc nihil ignominiosum, cum illam accipiat, ut eam exerceat, tanquam propriam utpote restitutam, & tanquam Delegatam, eo sine, ut utilis sit exercitium.

His, quæ hucusque dicta sunt circa titulum Delegati Sedis Apostolicæ, quem Concilium toties tribuit Episcopis, ut faciant res, quas possunt tanquam Ordinarii, adijce, quod in praxi nulla fiat mentio huius tituli; nusquam enim videtur, quod Episcopus visitando Clausuram Monialium Exemptarum, assumat qualitatem Delegati Sedis Apostolicæ, quamvis hæc visitatio una sit ex rebus, quas Episcopus facere de-

Tom. I.

bet, ut Sedis Apostolicæ Delegatus; exempli causâ visitationem nominavimus, quapropter idem producendum est ad omnia Capita, in quibus Episcopus agere debet tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, & tanquam Ordinarius.

PROPOSITIO IV.

Discutienda circa Criminationes &c.

An verum sit quod antè Concilium Tridentinum nullum Concilium, nullus Pontifex, Episcopis mandaverit exercitium propriæ ipsorum auctoritatis, tanquam à Sede Apostolicâ manaret.

Tridentini Patres accusari fuerunt reperisse hunc agendi modum ex mero erga Pontificem obsequio. Hujus refellendæ accusationis causâ, quæ tam falsa est, quam Concilio contumeliosa, facti veritatem discutiemus, quod, ut perspicuè & cum ordine fiat, duas facti propositi partes seorsim considerabimus.

Ex commissionibus Vicariis Apostolicis concessis, facile foret ostendere, quod à Quarto etiam Seculo, Pontifices Episcopis tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis mandaverint ea, quæ poterant tanquam Ordinarii. Hoc facile patebit ei, qui illas lustrare cupiet atque evolvere. Adeantur *Bavonius, De Marca, Thomassinus*, qui non pauca locuti sunt de potestate Vicariorum Apostolicorum, & de potestate Primum. Præterea, tam similis est respectivè utraque potestas, ut indè sequatur quod, cum Primas erat Vicarius Apostolicus, ut sæpè fiebat, ille quatenus Vicarius Apostolicus exercebat partem eorum, quæ tanquam Primas poterat. Nobis sufficit colligere probationes, quas Corpus Juris & Concilium Tridentinum suppeditant; ubi tamen prænotavimus quod, juxta D. *De Marca*, Episcopus Theſſalonicensis Primas fuit antequam Vicarius Apostolicus fieret, quodque Ordinationis omnium Episcoporum districtus sui particeps erat, quatenus Primas; illud autem jus Vicario quoque Apostolico competit.

1. PROBATIO è Corpore Juris petita, est in *Cap. 9. de hæret.* à Lucio III. circa an. 1181. scripto, ubi fit sermo de coercitione Hæreticorum, etiam Exemptorum, qui Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato subiciuntur. Verba ipsa referre juvat. *Si qui fuerint, qui à lege Jurisdictionis Diocesana exempti, soli subjaceant Sedis Apostolicæ potestati, nihilominus in his, quæ sunt contra Hæreticos instituta, Episcoporum subeantur judicium, & eis in hac parte tanquam à Sede Apostolicâ Delegatis, non obstantibus libertatis suæ privilegii, obsequantur.*

Nequaquam diceretur, hinc de Causâ Majore agi, quia hæresis pertinendo ad Fidem, pertinet quoque ad Causas Majores, quæ Jure Divino Pontifici reservatæ sunt; nam, quoad hæresim, quæstio Facti à quæstione Juris distingui debet ac potest. Hæc in eo sita est, an talis opinio sit contra fidem? Illa in hoc versatur, an hi aut illi talem opinionem habeant, ipsi adhareant, eam prædicaverint, docuerint, defenderint? De quæstione Juris dicitur, eam esse Causam Majorem in quibusdam casibus, qui exponuntur in Regulis nostris à Jure exceptis, circa Causas Majores; sive quia nulla est in Religione Causa gravioris momenti, seu quia credibile est, Spiritum Sanctum, qui Ecclesiam regit, auxilium suum pro dignitate personarum erogando, plus impertiri primæ Sedi, quam cæteris. Quæstio Facti secreta à quæstione Juris, nihil habet quod mereatur, ut alius quam Judex Ordinarius de illâ statuatur. Imò *Caput* laudatum ostendit, ibidem non agi de Causa Majore, quia auctoritas Apostolica non communicatur Episcopis nisi ratione Exemptorum; Itaque supponitur Episcopos satis habere auctoritatis ad alios judicandos.

2. PROBATIO sumpta è Corpore Juris est in *Cap. 1. de Stat. Regular. in 6. BONIFACII VIII.* circa an.

1298. Ibi agitur de clausurâ Monialium & præcipitur, ut Episcopi sedulo invigilent, ut ea accurate conserventur; in *Monasteriis sibi subiectis sua*, in aliis verò, quæ ad Romanam immediatè spectant Ecclesiam, Sedis Apostolicæ auctoritate.

Concilium Tridentinum, renovando hanc Constitutionem, verba jam laudata refert. *Præcipit Sancta Synodus, ut in omnibus Monasteriis sibi subiectis Ordinariâ, in aliis verò Sedis Apostolicæ auctoritate. &c.* Undè sequitur, in Concilio Tridentino reperiri undè ostendatur, illud non fabricavisse rationem, quâ Episcopis mandaretur, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis faciendum id, quod possunt, tanquam Ordinarii; sed, inquit, laudata loca ad rem non faciunt; nam per exemptionem, id, quod Jurisdictioni Ordinariæ subiacebat, transit sub Pontificalem; itaque, cum Pontifex Exemptos subicit Episcopos in quibusdam casibus, jurisdictionem Apostolicam Ordinario exercendam mandat, non verò Ordinariam.

Respondemus, quòd circa Capita in quibus derogatum est exemptioni, res ad pristinum statum revertuntur, id est, quòd Exempti his in Capitibus sub Ordinarii jurisdictione reponuntur.

Quòd si urgeatur hanc derogationem, si abesset clausula delegationis Apostolicæ, res in pristinum statum restituere, verum hujus clausulæ adjectionem significare, mentem fuisse conservare Jurisdictionem Pontifici, ejusque exercitium Episcopis tribuere. Respondemus, clausulam hanc appositam solum fuisse, ut indicaretur, illud exercitium pertinuisse ad Pontificem, utque commendabilior fieret actio, quam facit Episcopus ex vi hujus clausulæ. Hujus explanationis ratio est, quòd, propriè loquendo, exemptio, non spoliât Episcopum jurisdictione ipsius; sed ejus exercitium impedit solum. Nam v. gr. Diocesanus exemptus, est semper subiectus sicut & Membrum Diocesane; si autem subiectus non appareat, id non fit quòd Episcopus amiserit jus suum, sed potius, quòd ipsi non liceat illud exercere, perindè ferè ac Episcopus, Parochus, interditi amittunt solum exercitium, non verò proprietatem Jurisdictionis suæ.

Quoad Concilia, quæ Ordinario, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, quædam mandaverunt faciendâ ex iis, quæ potest tanquam Ordinarius, duo habemus; primum jam laudatum fuit sub titulo Constitutionis LUCII III. vel *cap. 9. de hæreticis*. Hujus Inscripção capitis illud tantum attribuit LUCIO, sed in parte recisâ, quæ apud ANTONIUM AUGUSTINUM existit, & in Editione *Pythoci*, apparet, Constitutionem illam factam fuisse in Conventu, cui non solum Pontifex & Cardinales aderant, sed etiam Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & plures Principes.

Aliud Concilium est *Vienense* ann. 1311, Locus ad rem faciens est in *Cap. 2. de Statu Regularium in Clem.* cujus hæc sunt verba; ut *singula Monialium Monasteria per Ordinarios exempta, Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, auctoritate Apostolicâ, non exempta, auctoritate Ordinariâ, annis singulis visitari debeant.*

PROPOSITIO V.

Circâ criminationes &c. An Concilium hoc ex merâ politicâ abstinerit à definiendis questionibus. *Utrum Episcopi ex Divinâ institutione sint? An eadè institutione Presbyteris Superiores sint? An Lege Divinâ teneantur ad Resipitiam?*

UT sanum de hac accusatione iudicium feratur, necessarium est attendere 1. An Concilium Generale ex merâ politicâ agere possit? 2. An, posito quòd talis agendi ratio in illud cadere posset, reperiretur in rebus ad Fidem pertinentibus? 3. Etiam hoc concessio, quænam condiciones necessariæ essent, ut accusatio tam gravis proponi queat? 4. An quæstiones prædictæ de-

cludi potuerunt, ac debuerunt? 5. An Concilium ipsum suppeditet undè ab hac criminatione pergetur?

Politica mera, politica humana, prudentia carnis, & similes locutiones unum atque idem significant, nempe, vitium, quod media ad finem malum assequendum idonea elegit. Itaque Concilium Generale ex merâ politicâ ageret, si Decreta faceret, vel à faciendis abstineret, eo proposito, ut servaretur immoda potestas Pontificis aut Episcoporum, quamvis eam salutem animarum nocere cognosceret.

Ut ergò Concilium possit agere ex obsequio, oportet, ut propter malum finem agere possit, suasque actiones ad illum finem referre, & proindè, ut à Justitiâ recedere possit, tam intentione, quam opere. Porro, credibile non est, Concilium Generale posse velle injustitiam, eamque operari; nam Spiritus qui illi præest, non minus est Spiritus Sanctitatis, quam Veritatis; itaque cum Concilium Generale non possit recedere à veritate; quia Spiritus veritatis illi præest, sequitur etiam, ut à Justitiâ non possit amoveri, quia per Spiritum Sanctitatis adjuvatur.

Certum est sciri non posse, nisi ex principiis revelatis in Scripturâ, aut Traditione contentis, an res aliqua ex jure Divino sit; id autem quod nisi ex principiis revelatis sciri nequit, est argumentum Fidei, necesse igitur est, ut tres quæstiones præfatæ ad Fidem pertineant: nam quæritur, an Episcopi ex jure divino sint? An ex eodem jure Presbyteris sint Superiores? An idem jus illos ad Resipitiam astringat? Perindè oportet, si Concilium Tridentinum ex politicâ abstinet à definiendis his tribus Capitibus, oportet, inquam, ut Concilium Generale ex politicâ agere possit in rebus Fidei. Merito igitur factum illud exploramus, amplectimur autem negativam, rationem affero: Concilium Generale ex politicâ, vel definit aliquid, vel à definiendo abstinere: definitiones ex politicâ facere non potest, Spiritus Sanctus à quo dirigitur, id non sineret; nam oporteret hunc consentire, ut Concilium ad primum finem referret id quod ipsi infallibile cognoscendum facit ope singulari; imò oporteret illum impertiri opem singularem ad agendum cum perversâ intentione. Concilium Generale nihilo-magis abstinere valet ex politicâ à definiendo, cum re discussa, cognoscit, eam definiendi posse; nam præterquam quòd peccaret hac occasione iniquâ, induceret homines in errorem, præbendo occasionem inferendi, rem satis perspicuè non reperiri, neque in Scripturâ, neque in Traditione, ut definiendi queat; id autem merito inferretur, hinc, quòd Concilium Generale non suscipit sine necessitate discussionem rei ad Fidem pertinentis, indè, quòd præsumendum est illud non omittere præ studio definitionem, quam significavit necessariam esse.

Quot sunt Leges quæ judicia temeraria interdunt, totidem damnant accusationem, quam nos discutimus; hæc enim prorsus temeraria est. Sanè de re ignotâ agitur, cujus cognitio ad Deum solum pertinet: res hæc est intentio non manifestata, non declarata, non explicata.

Hoc in morali disciplinâ obtinet, quòd si actio per se ipsam inexcusabilis sit, eam, si fieri possit, excusare nitendum est ope intentionis; qui igitur fieri possit, ut liceat vituperare, & rem quæ per se bona esse potest damnare, eam fini pravo attribuendo. Etiam si rationes, aut potius conjecturæ, quæ contra Tridentinum faciunt, tantum validitatis haberent, quantum illæ, quæ Concilio favent, in hujus favorem stectenda esset sententia, quia res dubia esset; porro, in dubio benignior pars est eligenda.

Quantò major debetur personis reverentia, tantò majori moderatione opus est ad cogitandum de iis malum, quia talis cogitatio reverentia interiori est contraria; illius autem manifestatio, quæ cogitationem celeriter sequitur, reverentia exteriori adversatur: quo major autem personarum virtus est, aut dignitas, tantò major reverentia illis debetur; nam sublimitas est vera reverentia mensura: itaque cum excellentiores dignitates Spirituales componant Concilia, nulla persone magis venerabiles sunt, quam Patres Concilii, quod

si verum sit, etiam si seorsim fumantur, quantum accedit dignitatis ac venerationis, si collectivè confiderentur. Ex hoc principio facilè concluditur quid de accusatione sentiendum sit.

Juris Naturalis, necnon Jurium Ecclesiastici ac civilis regula est; oportere credere virum quemlibet esse virum probum, nisi contrariè probationes adsint; nec minus certum est, eas probationes gravitati materiæ respondere debere, id est, validiores esse debere, prout materia gravior est. Validissimæ igitur probationes adversus Concilium requirentur, ut politicæ insinulari possit hoc in negotio; nam materia gravior esse nequit.

Alia circumstantia discutienda est, quæ petit, ut Concilium Generale non accusetur absque validissimis probationibus, scilicet, periculum destruendæ autoritatis ejus, non solum in Constitutionibus Disciplinae, sed etiam in Definitionibus Fidei; plerique enim ignorant pietatem haud necessariam esse ad faciendas bonas Definitiones, quia sufficit, ut caput de quo agitur, perspicue reperitur in Scripturâ aut Traditione, ope luminis, sive humani à studio provenientis, sive divini à Spiritûs ope profecti: porro, lumen utrumque à pietate independens est, & peccato amitti nequit, quia gratuitum donum est ad alienam utilitatem concessum.

Ut certò cognoscatur, an Collegium aliquam rem approbet, oportet, ut de illâ deliberetur, deinde concludatur juxta pluralitatem suffragiorum; aliàs periculosum valde est, ne Corpori attribatur id, quod de aliquot Membris solum verum est. Porro, dici nequit Concilio Tridentino propositum fuisse, ut capita præfata non definiret, ne Sedis Apostolicæ immediatam potestatem diminueret; multò minus de eo deliberatum ac conclusum fuisse. Equidem possibile est quosdam Patres hanc intentionem habuisse, atque etiam machinatos esse, ut consilium suum exequerentur: sed, etiam si constaret nonnullos ejusmodi intentionem habuisse, atque etiam propter eam laboravisse, inde non sequitur, Concilium jure insinulari posse politicæ; si autem accusaretur ob delicta privatorum, eo injusior esset accusatio, quòd illi exprobaretur vitium, quod in illud cadere nequit.

Polliciti sumus, fore, ut discuteremus, an Concilium potuerit, ac debuerit capita præfata definire? Duplici autem vi præstari id potest. Unâ prolixissimâ colligendo loca Scripturæ & testimonia Auctorum usque ad sæculum x. circa hæc capita, & videndo, utrum simul juncta perspicuam discussionem contineant, an non; quod quidem opus eos tantum respicit, qui de illis quæstionibus consultò agunt: cum igitur de iis obiter tantum loquamur, illam discussionem missam facimus.

Alia via brevior est. Considerandum est, quam fuerint sententia Theologorum circa eadem puncta, quæ si discordes reperiantur, securè concludere possumus, Concilium nec potuisse, nec debuisse illa definire; nam solebat argumenta Theologis discutienda dare, & abstinere à dicendo quæstiones in quibus non consentiebant; quod faciebat (ut referunt *Fra PAOLO & PALAVICINUS*) ne pax Catholicorum turbaretur. Porro, facile est ostendere, Theologos non concordavisse in tribus capitibus de quibus agitur; sufficere adire utrumque Historicum mox laudatum, & præsertim *Fra PAOLO*, qui suspectus esse nequit, cum unus sit ex iis, qui Concilium arguunt politicæ in negotio præsentis.

Quod explorandum superest, illustrabit, confirmabitque ea, quæ diximus, discutiendo quatuor capita præcedentia. Quæritur, an Concilium Tridentinum in Decretis suis suppeditet, undè purgari queat ab hac criminatione. Quod autem cupimus scire, reperitur *Cap. I. Sess. XXIII. de reform.*; nam ibi statuitur principium, quod ostendit, Concilium non ex obsequio erga Pontificem, abstinuisse à definiendo Residentiam Episcoporum Jure Divino præscribi; ibi adeò ref-

tringitur facultas dispensandi Episcopos à residentia, ut satis appareat, Patres morem gerere noluisse Pontifici.

Principium est, quemcumque, cui animarum cura incumbit, teneri ad cognoscendum oves suas, eas erudiendum, iis administrandum Sacramenta, eas pascendum exemplo bonorum quorumvis operum: ad providendum pauperibus aliisque personis miseris, aliisque Pastoralia munia obeundum: omnia autem officia hæc non posse ritè perfici ab iis, qui non invigilant gregi suo, nec propter eum resident, sed eum mercenariorum more deserunt.

Porro: ex hoc principio sequitur, eandem Legem, quæ astringit Episcopos ad officia prædicta, eos quoque obligare ad residendum, cum, juxta applicationem principii factam à Concilio, ritè obiri nequeant illa nisi ab iis, qui resident; cum expresse dicatur in principio, jus divinum illa officia Episcopis imposuisse; significatur pariter, idem jus ipsis residentia necessitate imposuisse; ergò credibile est, Concilium non abstinuisse à definitione quæstionis, an residentia Episcoporum jure Divino sit constituta, non, inquam, abstinuisse præ obsequio erga Pontificem, cum rem æquipollentem dicat ita, ut, hi qui hanc sententiam tuerentur, hoc Decreto uti possint ad eam corroborandam, illudque opponere Pontifici si fortè aliter sentiret. Hoc ratiocinium eò validius est, quòd ii, qui contendebant Episcopos jure Divino ad residentiam obligari argumento & principio relatis uterentur.

Quòd si queratur, cur Concilium non dixerit expresse, residentiam jure Divino esse constitutam, aliud non suppetit responsum, nisi 1. Coactum illud fuisse ob stupium pacis, quæ procul dubio turbata fuisset, cum plures Episcopi ex Italiâ enixè contrariam opinionem tuerentur. 2. Coactum illud fuisse ob impotentiam aliter agendi, cum proposuisset nihil definire, nisi ex unanimi Patrum consensu.

Idem Decretum novam probationem suppeditat per restrictionem potestatis dispensandi ad quatuor Casus, qui tales sunt, ut excipiendi etiam forent, licet definitum fuisset, residentiam Episcoporum esse juris divini: hi Casus sunt 1. Charitas Christiana, quæ in eo sita est, ut auxilium feratur Episcopo, qui ipsius indiget, nec munera Episcopalia obire potest. 2. Obedientia legitima, quæ itur quòd vocat Superior. 3. Urgens necessitas, quæ locum habet, cum diutius vacat aliqua Sedes, ita, ut plures in Diocesi consecrandæ sint Ecclesiæ, pluribus personis Confirmatio danda sit, quarum multæ nequeunt in alium locum se transferre, ubi hoc Sacramentum recipere possint: Ministrorum Sacrorum penuria sit, nullusque alius Episcopus præsto sit, qui hæc omnia facere valeat. 4. Evidens utilitas Ecclesiæ, aut Status; Ecclesiæ putà, cum ad Generale, vel Nationale Concilium conveniendam est, vel si Pontifex aut alius aliquis insignis Prælati indigeat ministerii Episcopi sedis tenuioris ad regimen Ecclesiæ suæ; Status, si servitium Episcopi necessarium sit Principi, sive quoad Legationes, sive quoad Consilium, sive quoad Ministerium. Illi autem Casus excipi debuissent à Concilio, posito quòd definivisset Episcopos jure Divino ad residentiam astringi; jus enim Divinum vult, ut officia charitatis obeantur, ut pareatur Superiori, qui justam rem præcipit, ut ceteræ Leges cedant legi urgentis necessitatis; cum non agitur de rebus contrariis perfectionibus Divinis; utque utilitas totius utilitati partis anteponatur.

Notandum est Primam & Secundam de causis dispensationis à residentia Episcopali, de quibus loquimur, reduci ad Tertiam & Quartam: nam hæc sunt conditiones necessariae, ut illæ justæ sint. Et quidem charitas non potest compellere Episcopum, ut exeat de Diocesi, nisi necessitas urgeat, quia non suus est Episcopus, sed gregis sui, cujus necessitatibus

inviolare ac subvenire debet; ut ergò in alium locum migrare cogatur à charitate, oportet, ut istius loci necessitates superent necessitate Gregis ipsius; scilicet charitas inordinata foret: idem est de obedientiâ, quæ legitima esse nequit, nisi Ecclesiæ utilitas, aut necessitas illi patrocinentur. Ratio est, quòd Superior dispensare nequeat ab ullâ lege ob bonum publicum directâ conditâ, nisi utilitas aut necessitas publica id requirant; qui autem præcipit Episcopo, ut exeat è suâ Diocesi, illum dispensat à lege residentie factâ ob utilitatem & necessitatem Ecclesiæ.

Observatio hæc eò magis necessaria videtur, quòd per eam diluatur objectio, quæ peti potest ex eo, quòd Concilium obedientiam scripserit inter causas dispensationis à residentiâ Episcopali, quæque his verbis proponi potest. Causa dispensationis sumpta ex obedientiâ, quæ Superiori debetur, adeò generalis est, ut videatur Concilium eam reposuisse inter alias causas dispensationis à residentiâ Episcopali, ut residentiam omninò subiceret arbitrio Pontificis; nam, si hic Episcopum Romam vocaverit, sive motu proprio, sive ob suggestionem cognatorum, & amicorum Episcopi, Episcopus vocatus non audebit postulare rationes, ob quas vocatur; & licet aunderet, non volet, ne fortunæ suæ obstet, quòd si agatur de Episcopo ex Italiâ, de petendis rationibus nullatenus cogitabit: cum se obedientiam cæcâ Apostolicæ Sedi debere opinetur. Igitur, si Pontifex quemlibet ad se evocare possit, quemlibet etiam à residentiâ dispensare poterit; qui autem vocabuntur securi esse poterunt, cum habeant undè sibi persuasum sit, se legitime dispensatos esse per obedientiam Superiori debitam. Hæc est objectio, cui jam respondimus, per observationem præcedentem: Responsio autem talis est, ut sufficere possit, pluribusque ut verbis super federemus, nisi argumenti gravitas majorem illustrationem mereretur, quapropter novas responsiones subjiciemus.

Episcopi non debent solum obedientiam Pontifici, sed etiam omni Superiori, sive Temporalis, sive Spiritualis; igitur, dici non debet, Concilium excepisse casum obedientie Superiori debitæ, ut residentiam Episcopalem arbitrio Pontificio submitteret; cur enim restringitur ad Pontificem id, quod omnibus Superioribus commune est? Quanam æquitas suadet Concilium de Pontifice solum cogitasse, dum obedientie casum exciperet, & ejus solummodo gratiâ exceptionem hanc fecisse. Frustrâ dicitur, Legatis fuisse omnipotentes, atque omnia celsitudini Pontificiæ posthabuisse; nam, licet hoc verum esset, sequitur ne Concilium exceptionem, de quâ agit, faciendo; eandem cum Legatis intentionem habuisse? & quo jure hæc illi intentio imputatur, cum utitur verbis quæ tam Principes & cæteros Episcoporum Superiores complectitur quàm Pontificem. Sanè, ejusmodi imputatio contra apparentias fieret.

Fatemur quòd si Concilium loqueretur solum de obedientiâ, quam Episcopi debent Pontifici, atque illi cæcâ deberent obedientiam, dici posset illud Episcopalem residentiam arbitrio Pontificio dimisisse, reponendo obedientiam inter causas, quæ à residentiâ excusant; sed nobis etiam concedi debet, locum objectum nimis Generalem esse, ut restringatur ad solum Pontificem, & verbo *debitâ obedientiâ*, intelligi obedientiam justam, rationabilem & legitimam, quemadmodum ubi dicitur, Actum aliquem in *debitâ formâ* esse, intelligitur, in *formâ legitimâ*.

Vindictam hanc Concilii, quæ prorsus necessaria videbatur, absolvimus per observationem, quæ non minus est necessaria: nempe, quosdam eorum, quos refellimus, dicere, Concilium noluisse definire Episcoporum institutionem divinam esse, quia ex ejusmodi Definitione sequebatur, residentiam Episcopalem jure divino constitutam esse; quod si dictum fuisset, elevebatur amplitudo Pontificia, quæ in

eo sita est, ut Romanus Episcopus de suis Consecratoribus disponere ad libitum possit. Aliudè mox demonstravimus, Concilium non obsequutum fuisse Pontifici, loquendo de residentiâ Episcoporum, quippe quòd statuerit principium unè sequitur, eam divini juris esse, & restrinxerit dispensandi facultatem ad casus, qui exciperentur etiamsi definitum fuisset, eam divini juris esse. Sic ostendimus, Concilium ipsum istius Criminationis fundamentum destruere. Adjice, quòd Patribus Concilii malum ratiocinium attribuitur; nam obligationem aliquam juris esse divini non sequitur, ex eo, quòd annexa sit dignitati institutionis divinæ; sicut non sequitur, obligationem esse juris humani, ex eo, quòd annexa sit dignitati institutionis humanæ. Exemplum præbent Parochi, qui vulgò creduntur institutionis humanæ, quibus tamen competunt officia ratione quorum jure divino obligantur ad residentiam; illa enim sunt eadem ac munera, quæ Episcopos ad residentiam astringunt ex vigore legis Divinæ.

SECTIO III.

Solutio aliquot Difficultatum CAP. I. SESS. XXII. de Reform. circa Vitam & Mores Clericorum

Capitis, cujus expositionem suscipimus, argumentum amplissimum est. Magna ex industria orditur, observando, nihil esse, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quàm Clericorum Vitam & Exemplum, in quos, tanquam in Speculum, reliqui intueantur, ut ex iis, quod imitentur, sumant; quapropter, sic decet Clericos Vitam Moresque suos componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, cæterisque omnibus, Religionis, cujus Ministri sunt, amore plebi infundant: tum statuit, renovando omnes Canones à Pontificibus & Conciliis factos, circa Officia Clericorum, quorum alia in faciendo res præceptas, alia in evitando res prohibitas, sita sunt, nec non jubendo, ut illi, sub iisdem penis, vel majoribus arbitrio Ordinarii imponendis, observentur. Porro, inter Canones circa Officia Clericorum, quidam jam abrogati erant. Conciliorum, quæ Canones hujusmodi sanciverunt, duplex genus est, generalia & particularia. Una ex rebus præceptis est retentio Doctrinæ, cujus momentum tantum est, ut ejus specialis mentio facta, sit enumeratio rerum veterarum. Desinit per hæc Verba, *quibuscumque criminibus*: res autem inter vetitas, negotiorum secularium administratio numeratur, nec non alia res, quæ non sunt crimina. Denique, inter penas Canonibus innovatis latas, aliæ aliis contrariæ sunt, Canonesque ipsi alii aliis dissentiant in quibusdam aliis Capitibus: inde plures emergunt Difficultates, quas enodare operæ pretium fuerit.

DIFFICULTAS I.

An Concilium renovaverit Canones non solum male observatos, sed etiam abrogatos.

Canones male observati ab abrogatis differunt, in eo, quòd illi vim legis retinent, quia Superior semper reclamavit contra non observationem, quæ nunquam fuit generalis: abrogati autem Canones vim Legis amiserunt, quia Superior consentit ipsorum non observationi, quæ plus quàm annos 40. duravit, sine perturbatione atque Interruptione. Ergò queritur, an renovatio tam Canones abrogatos, quàm male observatos complectatur? Dubium oritur ex eo, quòd proprie loquendo, legem renovare, sit eam ad vigorem pristinum restituere, quod supponit eam subsistere, sed vigoris aliquam partem amisisse, ægram fuisse, ut ita dicam, sed